

17.6.2024

Suomen Metsästäjäliitto - Finlands Jägarförbund r.y.
Kinturinkuja 4, PL 91
11101 Riihimäki
suomen@metsastajaliitto.fi

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 Valtioneuvosto
kirjaamo.mmm@gov.fi

Lausuntopyyntö 24.5.2024 (Dnro VN/8175/2024)

**LAUSUNTO METSÄSTYSLAISSA SÄÄDETYISTÄ POIKKEUSLUVISTA
ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN 2 §, 4 §
JA 5 §:N MUUTTAMISESTA**

Suomen Metsästäjäliitto kiittää lausuntopyynnöstä ja lausuu esityksen kohteena olevasta asetusalunnoksesta seuraavaa:

YLEISTÄ

Metsästäjäliitto näkee hyvin tarpeellisena, että maa- ja metsätalousministeriö on asettanut asiantuntijatyöryhmän suurpetojen poikkeuslupakäytäntöjen kehittämiseksi. Ministeriöllä on tarkoituksena sujuvoittaa vahinko- ja turvallisuusperusteisia poikkeuslupia, mahdollistaa kannanhoidollinen metsästys sekä kehittää suurpetojen kantojen arviointia ja hoitamista koskevaa hallintoa ja käytännön toimintaa. Lausuntopyynnön lyhyt lausuntoaika johtuu ministeriön mukaan tarpeesta saada asetusmuutos voimaan, ja sujuvoittamaan poikkeuslupakäytäntöjä jo kuluvan laidunkauden aikana mikä on sinänsä ymmärrettävä peruste. Jatkotyöstä asiassa tarvitaan kuitenkin merkittävässä määrin.

Metsästäjäliiton näkemyksen mukaan maassa tarvitaan nyt ensisijaisesti laajoja ja merkittäviä kansallisia suurpetohallintoa ja lainsäädäntöä uudistavia toimia, jotta olisi mahdollista saada aitoa parannusta monin paikoin jo kestävämmäksi muodostuneeseen nykytilanteeseen.

Metsästäjäliitto haluaa erityisesti painottaa jo aiemmin toistuvasti esille nostamansa Ruotsin tavan hoitaa menestyksekkäästi suurpetokantojaan EU:n

17.6.2024

komission hyväksymällä tavalla. Ruotsin huomattavasti toimivampi ja perustellumpi tapa toteuttaa suurpetojen kannanhoitoa on selkeä ja hyvä esimerkki myös Suomelle suurpetojen kannanhoidon sujuvasta kansallisesta järjestämisestä EU-lainsäädännön asettamissa rajoissa.

Nyt lausuttavana oleva asetusmuutos on Metsästäjäliiton näkemyksen mukaan tarpeellinen mutta edustaa sinänsä vasta alkua huomattavasti laajemmalle muutkokokonaisuudelle, jota maamme suurpetohallinto vaatii aidosti toimiakseen.

Metsästäjäliitto edellyttää, että asiantuntijatyöryhmä jatkaa tehtävänannon mukaisesti asetusmuutoksen tekemisen jälkeen vahinko- ja turvallisuusperusteisten poikkeuslupien perusteellista tarkastelua ja lainsäädännön muuttamista, sillä varsinainen työ, jota vaaditaan asetettuihin tavoitteisiin pääsemiseksi, on vasta aivan alkumetreillä.

Metsästäjäliiton näkemyksen mukaan on tärkeää hahmottaa samanaikaisesti myös laajempi kuva, mitä Euroopassa suurpetokantojen kehityksessä ja hallinnassa on tapahtunut viime vuosina. Kehitys on saanut myös EU:n komission havahtumaan muutosten tarpeellisuudesta. Esimerkkinä tästä on suden tiukan suojelun keventämiseen tähtäävät toimet, jotka ovat konkretisoituneet Bernin sopimuksen ja lopulta myös luontodirektiivin muuttamiseen liittyvinä alustavina tavoitteina. Metsästäjäliitto näkee komission tavoitteet erittäin tarpeellisina, muutostarpeiden koskiessa suden lisäksi kaikkia suurpetolajejamme.

Komission painottamien luontodirektiivin tulkinnan kansallisten joustojen täysimääräinen hyödyntäminen on välttämätöntä tilanteen helpottamiseksi. Metsästäjäliitto haluaa kuitenkin muistuttaa luontodirektiivin liitesiiiron toteutumisen erittäin korkeasta kynnyksestä eli jäsenmailta edellytettävästä yksimielisyydestä, minkä takia kansallisesti tehtävä suurpetohallinnon kokonaisuudistus tulee nostaa aiempaakin tärkeämpään rooliin.

SUURPETOTILANTEESTA SUOMESSA

Suomen suurpetopoliittikka vaatii kattavaa ja nopeaa suunnanmuutosta. Maamme karhu- ja ilveskannat ovat kasvaneet vuosituhannen vaihteesta saakka ja olleet selkeästi suotuisan suojelun tason yläpuolella samalla, kun kannanhoidollista metsästystä on toteutettu suunnitelmallisesti. Kannanhoidollisen metsästyksen avulla suurpetojen ihmisarkuutta ylläpidettiin ja samalla niiden aiheuttamien vahinkojen määrä pysyi siedettävällä tasolla.

Suurpedoille muodostui niiden riistalajistatuksen ja vuosien säännöllisen metsästyksen ansiosta arvo, joka aidosti kannusti metsästäjiä hoitamaan suurpetokantoja kestäväällä tavalla sekä panostamaan aikaa ja vaivaa esimerkiksi kanta-arvioiden tietopohjan tuottamiseen riistantutkimukselle. Nyt

17.6.2024

kun käytännössä kaikkien suurpetojemme kantojen hallinta on nykytilanteessa kielletty, on jo havaittavissa tilanteen vakavat seuraukset. Suurpetohavainnointi on laajalti romahtanut ja riistantutkimus ei saa enää riittävästi tietoa luotettavien kanta-arvioiden pohjaksi.

Turvallisuuskulmasta erityisesti metsästäättömän karhukannan kanssa ajaudutaan hyvin nopeasti vakaviin vahinkotilanteisiin, jolloin myös ihmisten turvallisuus on vaarassa. Tästä varoittavana ääriesimerkinä Euroopan tasolla voidaan pitää Romaniaa, jossa kannanhoidollisen metsästyksen tullessa kielletyksi vuonna 2016, jo vuonna 2019 maassa karhujen hyökkäyksissä kuoli peräti 8 ihmistä ja vammautui 76.

Maamme susikanta on kasvanut selkeästi jo pitkään merkittävällä tavalla eli moninkertaistuen kymmenessä vuodessa, kannankasvun painottuen erityisesti Länsi-Suomeen. On myös nähtävissä, että metsästyksen ollessa käytännössä kiellettyinä useita vuosia, on susien luontainen arkuus ihmistä kohtaan vähentynyt selvästi. Koti- ja tuotantoeläinvahinkojen määrä jatkaa kasvuaan vahinkotapausten siirtyessä jatkuvasti lähemmäs ihmisten pihapiirejä, mistä on todisteena muun muassa valvontakameran kuvamateriaalia. Ääritapauksissa viime aikoina susia on päätynyt jopa tuotantoeläinten tiloihin saakka, mitä ei voida missään olosuhteissa pitää hyväksyttävänä tilanteena.

POIKKEUSLUVISTA

Metsästäjäliitto pitää keskeisenä vahinko- ja turvallisuusperusteisen poikkeusluvan tarkoituksen toteutumisen kannalta, että poikkeuslupien ehdoilla ei vaikeuteta tai estetä luvan tarkoituksen toteuttamista vaan se tulee pystyä käyttämään välittömästi. Tämä on oleellista järjestelmän toiminnan ja uskottavuuden kannalta.

Pohdittaessa suurpetopoikkeuslupien kansainvälistä säädöspohjaa ja syvempiä perusteita, on hyvä huomioida, että luontodirektiivin pohjana olevan Bernin sopimuksen 2 artiklassa on kirjattuna tasaveroisina sekä luonnonsuojelu että taloudelliset ja sosiaaliset näkökulmat. Tähän rinnastettava logiikka on kirjoitettu sisään myös luontodirektiivin 3 artiklaan. Metsästäjäliiton näkemyksen mukaan on siten perusteltua ja tärkeää, että sama ajattelumalli siirretään suoraan myös osaksi Suomen kansallista säädöspohjaa. Siksi on tarpeen, että metsästyslakiin lisätään kokonaan uusi säännös, joka eri tasot läpäisevänä periaatteena tulee ohjaamaan asian tulkintaa.

Tärkeää on myös huomioida, että Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön ja komission tuottaman luontodirektiivin tulkintaohjeen pohjalta voidaan johtaa perusteltu päätelmä ennakoivan poikkeusluvan myöntämisen mahdollisuudesta. Toisin sanoen poikkeusluvan myöntäminen

17.6.2024

ei edellytä sitä, että vahinko olisi jo tapahtunut. Metsästäjäliiton näkemyksen mukaan on keskeistä, että ennakoivan poikkeusluvan mahdollisuus myös kirjataan selkeästi säädöstekstiin.

Metsästäjäliitto haluaa tuoda esille asetusluonnoksen tekstissä olevan luvanhakijan kannalta merkittävän puutteen: asetusluonnoksessa ei nyt ehdoteta lainkaan muutoksia poikkeusluvan hakemis- ja myöntämismenettelyyn. Metsästäjäliiton näkemyksen mukaan on perusteltua ottaa tavoitteeksi asiantuntijatyöryhmän jatkotyölle, että poikkeusluvan hakijan roolia kevennetään ja poikkeuslupa-asioiden selvittämisen vastuuta siirretään aiempaa enemmän Suomen riistakeskukselle.

Viime vuosina on laajasti jouduttu toteamaan, että merkittävänä tekijänä suurpetojen kannanhallinnan estymisessä käytännössä on laajat valitusoikeudet poikkeuslupiin. Metsästyslain 90 §:ssä säädetään, että poikkeuslupaa koskevassa asiassa valitusoikeus on myös sellaisella rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen. Metsästäjäliitto on tietoinen, että poikkeuslupien laajojen valitusoikeuksien taustalla on muun muassa Suomen kansainväliset sitoumukset ja niin sanottu Århusin sopimus. Säästöstaustan haasteellisuudesta huolimatta Metsästäjäliitto näkee koko poikkeuslupajärjestelmän uskottavuuden ja toimivuuden kannalta ensiarvoisen tärkeänä, että asiantuntijatyöryhmässä jatkossa perusteellisesti tarkastellaan tarvetta ja mahdollisuuksia rajoittaa suurpetojen poikkeuslupiin liittyviä valitusoikeuksia.

Selkeyttävänä ja perustavaa laatua olevana yhteenvetona Metsästäjäliitto näkee myös tarpeellisena muistuttaa, miten ohjausvaikutus säädösten luomisessa ja niiden tulkinnassa tapahtuu. Kuten eri yhteyksissä on viime aikoina perustellusti nostettu esille, kansallisen lainsäätäjän tehtävä on EU-lainsäädännön ja EUTI:n oikeuskäytännön asettamissa rajoissa ohjata kansallista tuomioistuinta. Tuomioistuin ei siten oikeusvaltiossa voi ottaa sitä roolia, mikä on yksiselitteisesti määrätty lainsäätäjälle.

PYKÄLÄKOHTAINEN TARKASTELU

2§

Metsästäjäliiton mielestä esitetty muutos poikkeusluvan kohteena olevan lajin biologisiin ominaispiirteisiin on tarpeellinen. On hyvä, että eri suurpetolajeja käsitellään niiden lajinomaisten erityispiirteiden pohjalta ja ne huomioidaan poikkeuslupaharkinnassa. Esimerkiksi suden osalta keskeistä on hahmottaa reviiriperustainen käyttäytyminen, jossa perusyksiköitä ovat parit ja laumat. Poikkeusluvan luonteva ja perusteltu kohdentaminen tapahtuu silloin koko reviirin alueelle. Tällöin tulee myös riittää, että karkottaminen tai poistaminen kohdennetaan pariin tai laumaan, eikä yksittäiseen vahinkoa aiheuttaneeseen

17.6.2024

yksilöön, mikä yksilöintiolosuhteiden haasteellisuuden johdosta käytännössä monesti aiheuttaa poikkeusluvan jäämisen kokonaan käyttämättä. Metsästäjäliitto näkemyksen mukaan poikkeusluvan kohteena olevan suurpedon kannan tilaa haetulla poikkeuslupa-alueella tarkasteltaessa on tarpeen pyrkiä minimoimaan tarkastelu vain sille tasolle, mikä on ehdottomasti välttämätöntä poikkeusluvan myöntämiseen.

- Pykälän 1 momentin 4 kohtaa muutettaisiin niin, että metsästyslain 41 a §:n 1 momentin 1 kohdan poikkeusperusteen osalta Suomen riistakeskuksen tulisi ottaa huomioon poikkeusluvan myöntämisedellytyksiä arvioidessaan turvattavan lajin kanta maakunnassa ja koko maassa, sekä lajin biologiset ominaispiirteet ja elinvoimaisuuteen liittyvät uhat. Asetuksen muutoksella arvioidaan olevan vaikutusta siihen, että metsäpeuran turvaamiseksi Suomen riistakeskus voisi perustelluissa tapauksissa myöntää poikkeuslupia etenkin suden ja karhun osalta.

Metsästäjäliitto kannattaa muutosta ja näkee sen tarpeellisena. Suomella on kansainvälinen erityisvastuu metsäpeurasta, minkä takia sen metsästystä on voimakkaasti rajoitettu ja ryhdytty erityistoimiin, mm. palautusistutuksiin, lajin elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Metsäpeuraa esiintyy vain Suomessa ja Venäjän Karjalassa.

- Pykälän 3 momenttia muutettaisiin niin, että muun tyydyttävän ratkaisun harkintaa täsmennettäisiin. Poikkeusluvan kohteena olevan karhun, suden, ilveksen tai ahman loukuttamista tai nukuttamista ja siirtämistä toisaalle ei voitaisi pitää tyydyttävänä ratkaisuna.

Metsästäjäliitto kannattaa muutosta. Loukuttaminen tai nukuttaminen ja toisaalle siirtäminen ovat erittäin vaikeasti toteutettavia, kalliita sekä tehottomia vaihtoehtoja. Ongelmallisten suurpetojen siirroista on esimerkiksi Ruotsista varsin huonoja kokemuksia, esimerkkinä susinaaras, joka aina kerta toisensa palasi alkuperäisille asuinsijoilleen suurten etäisyyksien päästä siirtojen jälkeen. Siirtoihin liittyy myös riskejä muun muassa ihmisten turvallisuudelle, minkä takia niitä ei voida rationaalisesti perustella.

4§

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että kun sääolosuhteista tai muusta perustellusta syystä johtuen vahinkoa aiheuttavan yksilön tunnistaminen ei ole mahdollista, voidaan poikkeuslupa myöntää alueellisesti kohdentamatta poikkeuslupaa tiettyyn yksilöön ottaen huomioon lajin biologiset ominaispiirteet.

- Metsästäjäliitto kannattaa muutosta. Suden osalta riitettävä ja se on myös ilmaistava nyt esitettyä selkeämmin säädöstekstissä, että karkottaminen tai poistaminen kohdennetaan parin tai lauman tasolla.

17.6.2024

5 §

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että poikkeusluvan voimassaoloaikaa pidennettäisiin 21 vuorokaudesta 31 vuorokauteen.

- Metsästäjäliitto kannattaa muutosta ja edellyttää, että poikkeuslupa perustuva suurpedon karkottaminen tai poistaminen tulee voida käytännössä tehdä välittömästi ilman mitään viivytystä. Poikkeusluvan voimassaoloajan tulee olla lisäksi kestoltaan niin pitkä, että mahdollinen luvan käyttämisen viivästyminen ei johda luvan voimassaolon päättymiseen ja tarpeeseen hakea uutta poikkeuslupaa.

POIKKEUSLUVISTA SAATUJA KÄYTÄNNÖN KOKEMUKSIA

Metsästäjäliiton piirien näkemyksen ja käytännöstä saatujen kokemusten mukaan ministeriön esityksessä ei ole tehty riittävästi oleellisia korjaavia toimenpiteitä. Poikkeusluvan lupa-ajan pidennys nähdään sinänsä oikeasuuntaisena toimenpiteenä, mutta on tärkeää hahmottaa, että aidossa tilanteessa oleellista on ensimmäinen yö petovahingon tapahtumisen jälkeen. Käytännön kenttäkokemuksen perusteella esimerkiksi lampaita tappaneet sudet palaavat seuraavana yönä takaisin paikalle ja täten on erittäin oleellista, että lupa astuisi heti voimaan automaattisesti kotieläin- / tuotantoeläinvahingon tapahduttua.

Perusteluna asialle on hyvä ymmärtää, että vahinkopaikalle ei palaa seuraavana yönä mikään sattumanvarainen alueella liikkuva susi, vaan sinne palaa juurikin vahinkoa aiheuttanut susi tai sudet, jolloin vahinkoa aiheuttaneen ongelmayksilön poistaminen on helpointa ja poistaminen kohdistuu oikeisiin yksilöihin.

Tällä hetkellä vahinkoperusteinen poikkeuslupaprosessi kestää käytännössä 2-10 vuorokautta, jona aikana sudet ovat ehtineet mahdollisesti tekemään jo lisää vahinkoa tai poistumaan mahdollisesti varsin kauas muualle, tilanteesta riippuen. Susien laajasta reviiiristä johtuen myös nykyiset poikkeuslupa-alueiden erittäin suppeat aluerajaukset hankaloittavat myönnetyin poikkeusluvan käyttöä ja käytännön kokemusten perusteella tähän asiaan nyt esillä oleva asetusluonnos ei tuo riittävä parannusta.

Myös henkilön oikeutta ja oikeusturvaa puolustaa omaa omaisuuttaan petoja vastaan ei ole riittävästi parannettu tässä asetusesityksessä. Tavoitteena tulee tässäkin olla niin sanottu Ruotsin malli, jossa suurpedon tullessa laitumelle saa sen tappaa luvallisesti ilman riskiä siitä, että aseet ja metsästysluvut menevät takavarikkoon esitutkinnan ajaksi, joka voi olla kohtuuttomankin pitkä.

17.6.2024

Metsästäjäliiton piirien kommentoissa nostettiin myös esiin, että asetussuunnitelmassa ei myöskään oteta kantaa syntyneiden vahinkojen korvauksiin, jotka esimerkiksi lampaiden osalta ovat vain osa todellisista kuluista. Asia on vahingonkärsijän osalta keskeinen ja tulee jatkotyössä ratkaista.

Lisäksi susihybridien liittyen tulisi olla jatkossa käytäntönä, että kun lauman reviiriltä on tunnistettu geneettisillä menetelmillä koirasusi, tulisi poikkeuslupa myöntää automaattisesti koko laumalle.

Riihimäellä 17.6.2024

SUOMEN METSÄSTÄJÄLIITTO – FINLANDS JÄGARFÖRBUND R.Y.

Toimeksi saaneena:

Ere Grenfors

Luonnon- ja riistanhoitopäällikkö